

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปการปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือ กระบวนการแพร่กระจายและพฤติกรรมฝูงชนวุ่นวาย

7.1.1 ผลการศึกษาการปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือเรื่องโจรнинจาที่บ้านบือนังกือเปาะและบ้านตันหยงลิมอสามารถสรุปได้ดังนี้

แหล่งปล่อยข่าวสารในลักษณะของข่าวลือเรื่องโจรнинจาที่บ้านบือนังกือเปาะเกิดขึ้นที่ร้านน้ำชา ตลาด เขตชุมชนและหมู่บ้านรอบนอก ส่วนที่บ้านตันหยงลิมอเกิดขึ้นที่ร้านน้ำชา ไบปลิว ในหมู่บ้าน หมู่บ้านใกล้เคียงรอบนอกและครอบครัว ทั้งนี้พบว่า แหล่งปล่อยข่าวสารในลักษณะของข่าวลือในทั้งสองหมู่บ้านจะถูกเผยแพร่หรือปล่อยมาจากร้านน้ำชา และหมู่บ้านรอบนอก ส่วนที่แตกต่างคือ ในหมู่บ้านตันหยงลิมอมีการปล่อยข่าวสารในรูปแบบของข่าวลือให้กับคนในครอบครัวและกาใช้วิธีโฆษณาชวนเชื่อโดยใช้ไบปลิวข่มขู่ด้วย ขณะที่บ้านบือนังกือเปาะจะมีการนำข่าวสารในลักษณะของข่าวลือไปเผยแพร่ในเขตพื้นที่ชุมชน เช่น ตลาด ร้านน้ำชา

วิธีการแพร่กระจายสารในลักษณะขิงข่าวลือ ที่หมู่บ้านบือนังกือเปาะและตันหยงลิมอ พบว่า ใช้วิธีร่ำลือปากต่อปาก รวมทั้งการใช้อุปกรณ์การสื่อสาร เช่น โทรโข่งและโทรศัพท์มือถือในกระจายเสียงและการสื่อสาร ขณะที่บ้านตันหยงลิมอมีการใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อ โดยการทิ้งไบปลิว และสัญลักษณ์แทนความตายที่เรียกว่า บือฤห์ ซือมาแย มาเยะ ข่มขู่เพื่อสร้างความหวาดกลัว

ส่วนบุคคลผู้เผยแพร่ข่าวสารในลักษณะของข่าวลือพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ที่บ้านบือนังกือเปาะกลุ่มที่เผยแพร่ข่าวสารในลักษณะของข่าวลือเป็นพวกชาวบ้านกลุ่มแนวร่วมเยาวชนเปอร์มูดอ กลุ่มผู้ค้ายาเสพติด และกลุ่มผลประโยชน์ ส่วนที่บ้านตันหยงลิมอผู้ปล่อยข่าวลือจะต้องเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีบุคลิกที่เจียบขริม มีแนวความคิดตรงกัน เป็นผู้นำตามธรรมชาติ และเป็นบุคคลที่ชาวบ้านเชื่อถือศรัทธา

สถานการณ์ไม่ปกติและนำไปสู่การทำงานของปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือได้อย่างมีประสิทธิภาพบ้านบือนังกือเปาะพบว่า เกิดจากเหตุการณ์ทหารพรานบุกขึ้นบ้านชาวบ้านที่ ต.กาลีซา อ.จะแนะ และถูกยิงเสียชีวิตเพราะเข้าใจว่าเป็นโจรнинจาปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่ และการอุ้มอุสตาซบือราเฮงไปจากครอบครัว การปลุกปั่นของกลุ่มวัยรุ่นในวัน

เกิดเหตุ ส่วนบ้านต้นหยงลิมอพบว่ามีการแทรกแซง จากชาวบ้านนอกพื้นที่ ความเกลียดชัง กลัวทหาร ตำรวจ และเหตุการณ์ฝังใจในเหตุการณ์กรือเซะและตากใบ ทั้งนี้ความผิดปกติที่พบในสองหมู่บ้านเหมือนกันคือ มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มแนวร่วมวิญรูน

อารมณ์ร่วมในช่องทางปฏิเสธรัฐ พบว่าฝูงชนที่บ้านบือนังกือเปาะและบ้านต้นหยงลิมอจะปฏิเสธการเข้าไปของรัฐอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากชาวบ้านมีความกลัวเจ้าหน้าที่รัฐเหมือนกัน โดยหมู่บ้านข้างต้นจะมีอาการระแวงและ สับสนเนื่องจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นคลุมเครือไม่ทราบว่าจะข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ส่วนปัญหาที่บ้านต้นหยงลิมอเกิดจากความคับแค้นกลัว การถูกปลุกปั่น และความรู้สึกว่าคดีที่เกิดขึ้นเจ้าหน้าที่รัฐคลายปมไม่ได้

ปัญหาของเจ้าหน้าที่รัฐที่บ้านบือนังกือเปาะพบว่า ทหาร ตำรวจ ก็ไม่สามารถสื่อสารกับชาวบ้านด้วยภาษาท้องถิ่นได้ อีกทั้งมีทัศนยะ พฤติกรรมการแสดงออกต่อชาวไทยมุสลิมในทางที่ไม่ค่อยดีนัก จึงทำให้เกิดความประมาท ขะล่าใจและไม่ใส่ใจต่อความเคลื่อนไหวในพื้นที่ สามารถส่วนบ้านต้นหยงลิมอปัญหาเกิดจาก เจ้าหน้าที่รัฐไม่ใส่ใจความรู้สึกสูญเสียที่เกิดขึ้นของชาวบ้าน ไม่เข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เสียงตีกลอง และหว่าดระวางชาวบ้าน

สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยที่หมู่บ้านบือนังกือเปาะและบ้านต้นหยงลิมอพบส่วนที่เหมือน คือ ปัญหาเกิดจากการถูกกระตุ้นและแนวร่วม ส่วนที่แตกต่างกันคือ บือนังกือเปาะมีปัญหาสภาพแวดล้อม เช่น อากาศร้อน ชั่วลือ ความกดดันและการประเมินสถานการณ์ผิดพลาด ส่วนที่ต้นหยงลิมอ มีเรื่อง ความคับแค้นจากเหตุการณ์กราดยิงร้านน้ำชาและการถูกขีตจากทางการให้เป็น หมู่บ้านสีแดง

พฤติกรรมทำลายล้างบ้านบือนังกือเปาะพบว่าฝูงชนมีพฤติกรรมทำลายล้างในรูปแบบการประท้วง ส่วนหมู่บ้านต้นหยงลิมอฝูงชนมีลักษณะกลุ่มรวมทำร้าย ทั้งจากสภาพพบพบว่าไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ชั่วลือเรื่องโจรนิินจา ทำให้ตชด. 2 นายถูกกระทำอย่างทารุณ ด้วยการถูกรุมกระที่บ เตะ ต่อย โดยอาวุธ มีด จอบ เสียม จนใส่ทะลัก นำหนังยางรัดอวัยวะเพศ ลากศพมาไว้กลางถนน ส่วนที่บ้านต้นหยงลิมอ สภาพศพของทหารนาวิกโยธินทั้งสองถูกกลุ่มรวมทำร้าย โดยทุบตีด้วยไม้ ถูกแทงด้วยมีด เตะต่อย ในสภาพถูกจับถอดเสื้อและมัดมือไขว้หลัง

7.1.2 สรุปเปรียบเทียบเหตุการณ์รุนแรงการแพร่ระบาดทางอารมณ์และทัศนคติการรับรู้ของชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐสรุปได้ดังนี้คือ

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่บ้านบือนังกือเปาะพบว่า ประวัติศาสตร์อันโศกจากเหตุกบฏดุขงญอและหะยีสุทรงไม่มีผลให้ชาวบ้านเกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐ แต่สาเหตุเกิดจากประวัติศาสตร์ใหม่ กรณี ทหารพรานบุกขึ้นบ้านชาวบ้านยามวิกาลที่ ต.กาลิซาและการอุ้มฆ่าผู้นำศาสนา อูสตาสที่บ้านโต๊ะเปาะหะหมู 10 หายจากพื้นที่ เช่นเดียวกับบ้านตันหยงลิมอประวัติศาสตร์ที่มีผลและเป็นตัวแปรสำคัญ คือ เหตุการณ์กรือเซะ ตากใบ โดยเหตุการณ์หลังสุดมีชาวบ้านในหมู่บ้านนี้เสียชีวิต 3 ราย

การแพร่ระบาดทางอารมณ์ที่บ้านบือนังกือเปาะและตันหยงลิมอพบว่า ชาวบ้านมีทุนความหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐอยู่แล้ว ต่างกันเพียงชาวบ้านรอบนอกและในหมู่บ้านบือนังกือเปาะ หวาดระแวงว่า โจรนินาจาคือ เจ้าหน้าที่ชุดรบพิเศษที่ทางการส่งเข้ามาอุ้มฆ่าชาวบ้าน และความรู้สึกโกรธแค้นที่สร้างความเดือดร้อนให้ โดยมีการปลุกปั่นและกระตุ้นอารมณ์ฝูงชนให้เชื่อวาทศต. 2 นายคือ โจรนินาจา ส่วนที่บ้านตันหยงลิมอมีการปลุกปั่นว่าเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้กราดยิงร้านน้ำชาจากกลุ่มแนวร่วม RKK ในพื้นที่ และมีการวางแผนให้กลุ่มวัยรุ่นเข้าไปทำร้ายเจ้าหน้าที่

การรวมตัวของฝูงชนคับแค้นใจ ที่บ้านบือนังกือเปาะ มีมือบ/ฝูงชนทั้งในและนอกพื้นที่ออกตามล่าโจรนินาจา มีมือบชาวบ้านซึ่งก่อนหน้านั้นเคยได้รับความเดือดร้อนจากการถูกลักขโมยทรัพย์สิน และการรวมตัวกันของฝูงชนจำนวน 2,000 คนในเวลา 3 ชั่วโมง ส่วนที่บ้านตันหยงลิมอ มีการรวมตัวของมือบในและนอกพื้นที่จำนวน 1,000 คน ในเวลา 3-4 ชั่วโมง และมีการรวมตัวของกลุ่มผู้สูญเสียบุคคลในครอบครัวจากเหตุการณ์หน้าสภ.ตากใบรวมอยู่ด้วย

พฤติกรรมรุนแรงที่หมู่บ้านบือนังกือเปาะพบว่า มีลักษณะของการเข้ารวมประชาทัณฑ์ ด้วยการกระทุบ ใช้อาวุธ มีด จอบ เสียม ไม้ ทูบแทงจนตชต.2 นายได้ทะเล็กและลากศพออกมาทำทารุณกรรมซ้ำ ส่วนที่บ้านตันหยงลิมอการแสดงของพฤติกรรมรุนแรงจบลงด้วยการกลุ่มรวมทำร้าย ทหารนาวิกโยธินทั้งสองด้วย มีด จอบ เสียม ตีด้วยไม้ และถูกแทงใส่ทำลักด้วยเช่นกัน

ความรวดเร็วในการเข้าควบคุมสถานการณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐพบว่าไม่แตกต่างกันที่บ้านบือนังกือเปาะ คือ เจ้าหน้าที่ ตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครองเข้าพื้นที่อย่างรวดเร็ว แตกต่างเพียงที่บ้านตันหยงลิมอ ทหารที่ร่วมเดินทางเข้าไปด้วยถูกจับเป็นตัวประกัน ส่วนที่บ้านบือนังกือเปาะ ตชต.2 นายอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่บ้าน และจำนวนฝูงชนที่มีมากกว่า เจ้าหน้าที่ประเมินสถานการณ์ผิดพลาดนำกำลังไปควบคุมสถานการณ์น้อยเกินไปและปล่อยให้มีการเจรจายึดเชื้อ

ส่วนบ้านต้นหยงลิมอ เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายเข้าพื้นที่เร็ว แต่เจรจาไม่สำเร็จ เนื่องจากกลุ่มผู้ชุมนุมไม่มีการแต่งตั้งผู้นำ

การเรียนรู้ของชาวบ้านและผลกระทบที่เกิดขึ้น ชาวบ้านบ้านบือนังกือเปาะเรียนรู้ว่ามี "คนใน" เป็นแนวร่วมถูกสังคมนิยมตราว่าเป็นโจรโหดร้าย และเป็นหมู่บ้านโจรเช่นเดียวกับที่บ้านต้นหยงลิมอ รู้จักกลิ่นกรองข้าวลือ เปิดพื้นที่ให้ผู้นำศาสนา ทหาร และฝ่ายเกี่ยวข้องชี้แจงเพื่อให้หน่วยงานรัฐเข้าถึงชาวบ้านมากขึ้น ส่วนบ้านต้นหยงลิมอ ชาวบ้านถูกเจ้าหน้าที่เพ่งเล็งมากขึ้น ชาวบ้านหวาดระแวงกันเอง ทราบว่าในหมู่บ้านมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มแนวร่วมจากในและนอกพื้นที่ พิธีกรรมทางศาสนาเปลี่ยนไป ต้องรีบฝังศพเร็วขึ้น ไม่มีการอยู่วอกระหึ่มเพื่อสวดขอคุณอาให้กับผู้เสียชีวิต

ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ที่บ้านบือนังกือเปาะและบ้านต้นหยงลิมอ มีปัญหาความห่างเหินระหว่างชาวบ้านและรัฐ ปัญหาการสื่อสารภาษามลายูท้องถิ่นเหมือนกัน ปัญหาความเมินเฉยไม่เชื่อว่ามีโจรบินจากออกอละวาด ทะล่าใจ ไม่ทราบข้อมูลการเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการ ขณะที่บ้านต้นหยงลิมอ มีปัญหาเจ้าหน้าที่รัฐไม่เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกสูญเสียของชาวบ้าน กลัวและไม่เข้าใจสัญญาณชุมชน เช่น เสียงกลอง หวาดระแวงว่าชาวบ้านเป็นแนวร่วมเพราะอยู่ในเขตสีแดง หลังเหตุการณ์ยุติรัฐได้ข้อสรุปว่า ต้องเรียนรู้ความแตกต่างทางภาษาวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ต้องไม่ทิ้งพื้นที่และต้องดึงมวลชนให้กลับมาอยู่กับรัฐ

แกนนำ/ผู้นำมือบในและนอกพื้นที่บ้านบือนังกือเปาะพบว่า แกนนำในพื้นที่ซึ่งประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน อดีต สว.ส.ส.โตะอิหม่าม ชาวบ้านและแนวร่วมวัยรุ่น ส่วนแกนนำนอกพื้นที่ ในส่วนของเจ้าที่รัฐชุดที่เข้ามาเจรจาแก้ไขปัญหาทั้งสองกรณี เป็นเจ้าหน้าที่ชุดเดียวกัน มีปลัดจังหวัดนราธิวาส นายอำเภอระแงะ ผกก.สภอ.ระแงะ ผกก.ตชด.ภาค 4 ส่วนที่บ้านต้นหยงลิมอ มีเจ้าหน้าที่ระดับสูงเพิ่มเติม รองแม่ทัพภาคที่ 4 และผบ.ฉก.นาวิกโยธิน และไม่มีการตั้งแกนนำขึ้นมาเจรจาต่อรอง ชาวบ้านอ้างว่าทุกคนคือตัวแทน มีหัวหน้ากลุ่ม RKK ไม่แสดงตัวแฝงอยู่เบื้องหลัง แนวร่วมวัยรุ่น

7.1.3 ปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีดังต่อไปนี้ คือ

ปัจจัยภายนอก

1.นโยบายทางการเมืองของผู้มีอำนาจ ดังปรากฏจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากกว่าในอดีตหลังจากรัฐบาลประกาศยกเลิกการทำงานของศอ.บต.และพ.ต.ท.43 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2545 แม้ว่าหลังจากยุบสองหน่วยงานดังกล่าวแล้วจะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นระลอก แต่รัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรกลับบอกว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่ใจก่อการร้ายพวกที่เหลือเป็นใจกระจะจอก จากนั้นจึงตามมาด้วยประกาศตัดน้ำเลี้ยงหมู่บ้านสีแดง

2.การเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านอำนาจรัฐในรูปแบบโครงสร้างอำนาจเงา ซ่อนทับอำนาจรัฐ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งการทำสงครามจิตวิทยา การปลุกปั่น การทำปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือ ในขณะที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ทราบพวกตนกำลังตกอยู่ในภาวะสงครามแย่งชิงมวลชน โดยเจ้าหน้าที่รัฐก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดขบวนการต่อต้านดังกล่าวขึ้นด้วย

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกที่เข้ามาในพื้นที่ เช่น การรวมตัวในหมู่คนเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐ การทอดทิ้งพื้นที่ปัญหาที่ทำให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างรัฐและชาวบ้าน

ปัจจัยภายใน

- 1.การมีเครือข่ายปฏิบัติการข่าวสารในหมู่บ้าน
- 2.กระบวนการส่งผ่านข้อมูลถูกบิดเบือนทำให้เกิดความโกรธแค้นและความกลัว
- 3.ความเชื่อถือศรัทธาผู้ปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือส่งผลให้การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.ทัศนคติและความขัดแย้งกันอย่างกันอย่างรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและชาวบ้านในพื้นที่
- 5.ความห่างเหินช่องว่างระหว่างรัฐและชาวบ้าน

7.2 อภิปราย

ข้อค้นพบสามประการที่นำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับเหตุการณ์รุนแรงในภาคใต้ที่แสดงออกผ่านความรุนแรงที่บ้านบ่อนังกือเปาะและบ้านตันหยงลิมคือ การใช้การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะการปล่อยข่าวลือเพื่อปลุกระดมชาวบ้านให้ก่อเหตุรุนแรง ความตึงเครียดที่เป็นปัจจัยกระตุ้นฝูงชนวุ่นวาย และการใช้วิธีชุมนุมประท้วงเพื่อเป็นการต่อรองของชาวบ้านซึ่งมีอำนาจน้อยกว่ารัฐ การอภิปรายในแต่ละเรื่องมีดังนี้

7.2.1 การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือและการใช้สงครามจิตวิทยา

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทำการศึกษาวิจัยที่หมู่บ้านบือนังกือเปาะและหมู่บ้านตันหยงลิมอสามารถสรุปและอธิบายเป็นภาพรวมได้ว่า สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากประชาชนมีความหวาดกลัวและหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ประกอบกับเขตพื้นที่ดังกล่าวมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มแนวร่วม RKK บวนการแบ่งแยกดินแดน กลุ่มผลประโยชน์และเครือข่ายค้ายาเสพติด ดังนั้นด้วยสภาพพื้นที่ที่มีปัญหาความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์และการแย่งชิงมวลชนประชาชนในพื้นที่ให้เป็นฝ่ายของตนเอง จึงมีการนำรูปแบบของการทำสงครามจิตวิทยามาใช้ในพื้นที่ในหลายรูปแบบวิธีการด้วยกัน

กรณีศึกษาที่ 1 ข่าวลือเรื่องโจรบินจากที่บ้านบือนังกือเปาะ ผลการศึกษาพบว่า ข่าวลือที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านดังกล่าวและเขตพื้นที่ใกล้เคียงเมื่อปี 2546 เป็นผลมาจากกระบวนการสร้างของกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดน กลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มเครือข่ายยาเสพติด ไม่ได้เป็นข่าวลือจากธรรมชาติโดยทั่วไป และการปล่อยข่าวลือจะมีวิธีการเดียวกันกล่าวคือ จะใช้ลักษณะการร่ำลือแบบปากต่อปาก การบอกเล่าจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ผ่านเครื่องมือสื่อสารทุกประเภทในที่นี้หมายรวม โทรศัพท์มือถือ โทรโข่ง ใบปลิวข่มขู่ เพื่อทำให้เกิดความหวาดกลัว อยากรู้ อยากเห็น กระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกประชาชนให้ตกอยู่ในสภาวะเดียวกัน เพื่อทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านการตัดสินใจหรือแสดงพฤติกรรมในลักษณะเดียวกัน นั่นก็คือ การต่อต้านอำนาจรัฐและหากประชาชนสามารถตัดสินใจที่จะยืนอยู่กับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแล้ว ก็ย่อมหมายถึงความสำเร็จของการทำสงครามจิตวิทยา เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายสำเร็จ

การกระทำลักษณะดังกล่าวเป็นการปฏิบัติการจิตวิทยาสนับสนุนการปฏิบัติการพิเศษในรูปแบบการสนับสนุนการบ่อนทำลาย บุญญฤทธิ์ วิสมล (2548:8) อธิบายว่า มีอยู่หลากหลายลักษณะ เช่น การรณรงค์ทางปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อสร้างความไม่พอใจให้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ได้รับการกดขี่จากฝ่ายรัฐบาล (ฝ่ายข้าศึก) โดยใช้เทคนิคการแพร่ข่าว การปล่อยข่าวลือต่างๆ การแจกใบปลิว เอกสารบิดเบือน การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อยุยงให้เกิดการเคลื่อนไหว การชุมนุมประท้วง เป็นต้น

ด้วยลักษณะของหมู่บ้านที่อยู่ในเขตที่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์จากกลุ่มผู้มีอิทธิพล ในพื้นที่ และนโยบายของผู้มีอำนาจ (หมายถึงรัฐบาลส่วนกลางในยุค พ.ต.ท.ทักษิณ ชิน

วัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ช่วงทศวรรษ 1 ปี 2540-2544 และ ทศวรรษ 2 ปี 2544-2548) ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และนโยบายการปราบปรามปัญหาอาชญากรรม โดยมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ทั้งระดับนโยบายในท้องถิ่นและระดับปฏิบัติในพื้นที่ แก้ไขปัญหาแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดและไม่คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม จึงทำให้ผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายนำเอากระบวนการตัดสินแบบศาลเดี่ยวมาใช้ เช่น การคุมคร่าชาวบ้านตามบัญชีรายชื่อที่มีอยู่ ดังจะเห็นได้ว่า หลังจากมีการจับผู้นำศาสนาคนหนึ่งหายไปจากหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งหลักฐานยังไม่ทราบแน่ชัดว่า บุคคลผู้นั้นเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อความไม่สงบ หรือพัวพันเกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่หรือไม่ ก็ปรากฏว่าในพื้นที่ ต.ตันหยงมัส อ.ระแงะ จ.นราธิวาส เกิดปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว และหนักหน่วงกว่าเขต จ.ปัตตานีและ จ.ยะลา โดยมีการปล่อยข้อมูลจากกลุ่มผู้ไม่หวังดีว่า โจรนิินจา คือ เจ้าหน้าที่ชุดรบพิเศษของรัฐที่ได้รับคำสั่งให้ออกมาคุมฆ่าชาวบ้าน เป็นต้น

นอกจากนี้กลุ่มผลประโยชน์และขบวนการต่างๆในพื้นที่ยังนำหลักการสงครามจิตวิทยาในรูปแบบการปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือ โดยพยายามแพร่กระจายข่าวดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตรงกับแนวคิดของการเกิดและแพร่กระจายข่าวลือที่ระบุว่า การแพร่กระจายข่าวลือสามารถทำได้ 2 ทาง คือเป็นการแพร่ข่าวลือทางปากและอาศัยสื่อสารมวลชน (David Popenoe 1977 : 409 อ้างในบุญลือ วันทายนต์, 2544:47) สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่บ้านบือนังกือเปาะและบ้านตันหยงลิมาอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงในพื้นที่ อ.ระแงะ จ.นราธิวาสที่ค่อยๆก่อตัวขึ้นอย่างเงียบเชียบ ในระหว่างช่วงปี 2535-2546 ในเขตพื้นที่ อ.ระแงะ จ.นราธิวาสและพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในรูปของขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่เรียกตนเองว่า องค์การกู้ชาติปัตตานี และสร้างแนวร่วมเยาวชนในนาม "ปัตตานีเมอเดก้า" หรือ "เยาวชนกู้รัฐปัตตานี" การปล่อยข่าวสารในลักษณะข่าวลือเรื่องโจรนิินจา คือ การทดลองให้เยาวชนที่ผ่านการฝึกไปแล้วออกปฏิบัติงานครั้งแรก

ข่าวสารเรื่องโจรนิินจาจึงแพร่ระบาดออกมา และเริ่มมีการกล่าวขานถึงความโหดร้ายของโจรนิินจาอย่างหนักในเขตพื้นที่ อย่างไรก็ตามในภายหลังเจ้าหน้าที่ตำรวจสันนิษฐานว่า การตั้งด่านตรวจตามเส้นทางที่คาดว่าอาจจะใช้ลำเลียงยาเสพติดทำให้กลุ่มผลประโยชน์ที่ค้ายาและกลุ่มขบวนการสูญเสียผลประโยชน์ จึงมีการสร้างข่าวโจรนิินจาเพื่อสกัดการเข้าไปตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ และยังเป็นการแก้แค้นให้อุสตาซที่ถูกคุมขังไปด้วย

ผลการศึกษายังพบว่า การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะข่าวลือในพื้นที่เรื่องโจรนิินจามีแนวโน้มที่มีการวางแผนไว้ตามลำดับขั้นตอน อาภา ภมรบุตร (2521:73) กล่าวถึงหลัก

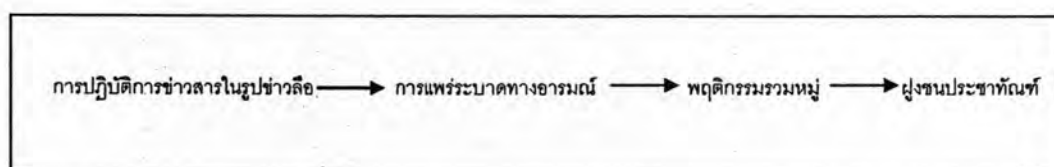
สำคัญในการทำสงครามจิตวิทยาว่า เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา การโฆษณาชวนเชื่อและการปฏิบัติการจิตวิทยาโดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือ ระบบและนโยบายการปกครองมีความสำคัญในการทำให้มนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงได้ หากได้รับการกระตุ้นทางอารมณ์ สำหรับการทำสงครามจิตวิทยาในรูปแบบการส่งผ่านข่าวสารในลักษณะข่าวลือ นั้น จะมีการวางแผนส่งคน กลุ่มคน หรือตัวบุคคลไปปล่อยข่าวตามร้านน้ำชา ตลาด ในหมู่บ้านทั้งในและนอกพื้นที่ อำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ข่าวสารในลักษณะของข่าวลือดังกล่าวถูกตอกย้ำลงในความรู้สึกนึกคิดอย่างค่อยเป็นค่อยไป สร้างความกลัวและหวาดวิตกจนชาวบ้านต้องจัดชุดรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านขึ้นมาดูแลความปลอดภัย นอกจากนี้ความเชื่อ ความโกรธแค้น การไม่ทราบข้อเท็จจริง การไม่มีคำชี้แจงจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ ช่วยทำให้ข่าวสารในลักษณะของข่าวลือดังกล่าวมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง เนื่องจากการตอกย้ำข่าวลือจนกระทั่งเหมือนข่าวลือเรื่องโจรนิจจาและตัวตนของโจรนิจจามีอยู่จริง โดยที่ชาวบ้านบางส่วนก็ไม่ทราบตนเองกำลังตกเป็น"เหยื่อ"ของการปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือแล้ว ทั้งนี้ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนปล่อยข่าวสารในรูปแบบของข่าวลือโจรนิจจามาจากหลายฝ่ายเช่น กลุ่มชาวบ้าน-กลุ่มแนวร่วมเยาวชนเปอรูมุดอ-กลุ่มผู้ค้ายาเสพติด-กลุ่มผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อต้องการกำจัดเจ้าหน้าที่รัฐให้ออกจากพื้นที่ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตาม

การปล่อยข่าวสารในรูปแบบข่าวลือว่าจับโจรนิจจาได้แล้ว โดยพยายามบิดเบือนข้อเท็จจริงว่า เจ้าหน้าที่ทั้งสองคน คือ โจรนิจจา ได้ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของฝูงชน จากทุกสารทิศที่ต้องการจะเข้ามาดูหน้าผู้ซึ่งสร้างความเดือดร้อนและเจ็บแค้นให้กับชาวบ้านมานานหลายเดือน นอกจากนี้ขณะที่มีการก่อหวอดของกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง ชาวบ้านก็ถูกปลุกทางความคิดจากกลุ่มแนวร่วมในรูปแบบการทำสงครามจิตวิทยา โดยใช้คำพูดปลุกปั่นให้เชื่อว่าตชด.สองนายที่ถูกจับได้ คือ โจรนิจจาที่กำลังออกอาละวาดในพื้นที่จริง และสร้างเงื่อนไขเจรจาต่อรองไม่ยอมให้ตำรวจนำตัวบุคคลทั้งสองไปสอบสวนที่โรงพัก โดยอ้างว่าเกรงตำรวจจะเข้าข้างและปล่อยตัวผู้ต้องหาออกมาตามคำปลุกระดม เหมือนการอ้างก่อนหน้านี้นี้ว่า เคยมีชาวบ้านจับตัวโจรนิจจาและนำตัวไปส่งให้ตำรวจที่โรงพัก แต่ตำรวจได้เลือกปฏิบัติด้วยการปล่อยโจรนิจจาออกจากห้องขัง

7.2.2 ความตึงเครียดและความคับแค้นเป็นปัจจัยกระตุ้นฝูงชนวนวายนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว

ทฤษฎีความตึงเครียด (Tension Theory) อธิบายการเกิดพฤติกรรมรวมหมู่และสาเหตุการชุมนุมประท้วงไว้ว่า ประเด็นหลักเกิดจากความความคับข้องใจ (frustration) และความตึง

เครียดของคนในสังคม โดยส่วนหนึ่งถูกกีดกันทางสังคม ดังนั้นเมื่อคนในสังคมได้รับความไม่เป็นธรรมหรือถูกกีดกันไม่ว่าจะเป็นฝ่ายทางการเมือง ศาสนา หรือความไม่เสมอภาคในการศึกษา การประกอบอาชีพและถูกดูหมิ่นดูแคลนเข้าด้วย บุคคลเหล่านี้ก็จะถูกชักจูงได้ง่ายและเกิดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆซึ่งทำให้เขาสามารถระบายความตึงเครียดที่สะสมไว้ จากกรณีศึกษาการเกิดพฤติกรรมฝูงชนประท้วงที่ตชด.ที่บ้านบือนังก็พอจะพบว่า ชาวบ้านในพื้นที่ในและนอกหมู่บ้านต้องใช้ชีวิตท่ามกลางวงล้อมของข่าวดังกล่าวมานาน 2-3 เดือน จนทำให้เกิดความเครียดและมีอารมณ์โกรธแค้นเจือปนอยู่ด้วย ดังนั้นเมื่อมีการสะสมความคับแค้นใจไว้เป็นเวลานานพอสมควร จึงทำให้พฤติกรรมของฝูงชนแสดงออกในทิศทางที่รุนแรงและก้าวร้าว ทั้งนี้รูปแบบพฤติกรรมก้าวร้าวที่มีระดับการเร้าอารมณ์สูงสุด สามารถสรุปเป็นแผนผังอธิบายได้ดังนี้

รูปที่ 28 แผนภูมิการแพร่กระจายข่าวสารในลักษณะของข่าวลือและพฤติกรรมรุนแรงที่บ้านบือนังก็พอ

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนเกิดสงครามข่าวสารในลักษณะของข่าวลือโจรจินจานั้น ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรประจำอำเภอ ตำรวจตระเวนชายแดน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในพื้นที่ (และทหารซึ่งเข้ามารับผิดชอบพื้นที่หลังเหตุการณ์ยุติแล้ว) ไม่ได้เข้ามาชี้แจงกับประชาชนว่า ข้อเท็จจริงเรื่องนี้เป็นอย่างใด นอกจากนั้นก็ไม่ได้เข้าไปในพื้นที่เพื่อพบปะกับชาวบ้านและผู้นำชุมชนแม้แต่ครั้งเดียว ความเมินเฉยท่ามกลางกระแสข่าวสารในรูปแบบข่าวลือที่แพร่สะพัดทุกพื้นที่ โดยขาดการตอบโต้ในลักษณะการปฏิบัติการจิตวิทยาจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่เพียงส่งผลให้กลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนขยายแนวร่วมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเท่านั้น แต่การทิ้งพื้นที่ไว้นานเกินถือเป็นการตัดช่องที่รัฐจะสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการฯ สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการทำงานในระยะยาวอย่างคาดไม่ถึง เพราะทุกครั้งที่มีการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มมือบ ฝูงชนที่เข้าร่วมชุมนุมกดดันเพื่อขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ฝูงชนกลุ่มดังกล่าวจะไม่ยอมรับฟังคำชี้แจงและร่วมเจรจาเพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด ตรงกันข้ามมักใช้อารมณ์ที่รุนแรงมาตัดสินเรื่องราวที่เกิดขึ้นตามคำยุยง

ปลูกปั้นของกลุ่มขบวนการและกลุ่มผลประโยชน์ที่ใช้ประโยชน์จากความรู้ไม่เท่าทันของชาวบ้าน เป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แฝงนัยไว้ เป็นผู้ชนที่มีการแพร่ระบาดทางสังคมและ อารมณ์ ในที่สุดก็มีพฤติกรรมรุนแรงร่วมกันนั่นก็คือ การเข้าร่วมประท้วงที่ตำรวจตระเวนชายแดน สองนายจนเสียชีวิต

ในกรณีศึกษาที่สอง การปล่อยข่าวจับคนร้ายยิงชาวบ้าน-ทหารบุกที่บ้านต้นหยง ลิมอ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า มีการโฆษณาชวนเชื่อในพื้นที่ให้ชาวบ้านเชื่อว่ากองกำลังลับที่ กราดยิงร้านน้ำชาคือ ทหาร ยิ่งไปกว่านั้นหลังจากเกิดเหตุมีทหารและตำรวจที่เข้ามาตรวจสอบ และเก็บหลักฐานก็ไม่ได้ใส่ใจติดตามสกัดจับคนร้าย ทำให้ชาวบ้านรู้สึกคับแค้น เมื่อชาวบ้านเข้า ล้อมจับทหารนาวิกโยธินสองนายได้ จึงยื่นข้อเสนอมให้เจ้าหน้าที่หาตัวคนร้ายมาลงโทษให้ได้ การ เคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการและแนวร่วม RKK ในหมู่บ้านได้เร่งการแพร่ระบาดทางอารมณ์ด้วย ความพยายามยุยงกลุ่มผู้ชุมนุมให้เชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กราดยิงร้าน น้ำชา ขบวนการพยายามเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการเจรจาเพื่อยืดเวลาออกไป ในภายหลังเจ้าหน้าที่ รัฐทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสันนิษฐานตรงกันว่า เป็นการรอกำลังตัดสินใจจากแกนนำระดับหัวหน้า RKK ว่า จะจัดการอย่างไรกับทหารนาวิกโยธินทั้งสอง หลังจากได้คำสั่งแล้ว จึงปฏิบัติการปล่อยข่าวลือ ในระยะเวลาสั้นๆ เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจกลุ่มชาวบ้านที่นั่งเฝ้าทหารนาวิกโยธินอยู่บริเวณ ด้านล่างศาลา โดยปล่อยข่าวว่า ทหารจะใช้กำลังบุกเข้ามาที่สวนยางท้ายหมู่บ้าน ทหารจะนำ รถถังบุกเข้ามาล้อมปราบชาวบ้านและทหารกำลังจะกราดยิงลงมาจากเฮลิคอปเตอร์

กระบวนการปล่อยข่าวดังกล่าวของแนวร่วมในช่วงระยะสั้นๆ ได้สร้างสถานการณ์ ให้เกิดความขุลงมุนสับสน วุ่นวาย ในภาวะที่ตึงเครียดและเปิดช่องให้คนกลุ่มหนึ่งเข้าไปกลุ่มรวมทำ ร้ายทหารนาวิกโยธินจนเสียชีวิต พฤติกรรมความรุนแรงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านต้นหยงลิมอออาจ อธิบายได้ดังนี้

รูปที่ 29 แผนภูมิการแพร่ระบาดทางอารมณ์, การปฏิบัติการข่าวสารและพฤติกรรมรุนแรงที่บ้านต้นหยงลิมอ

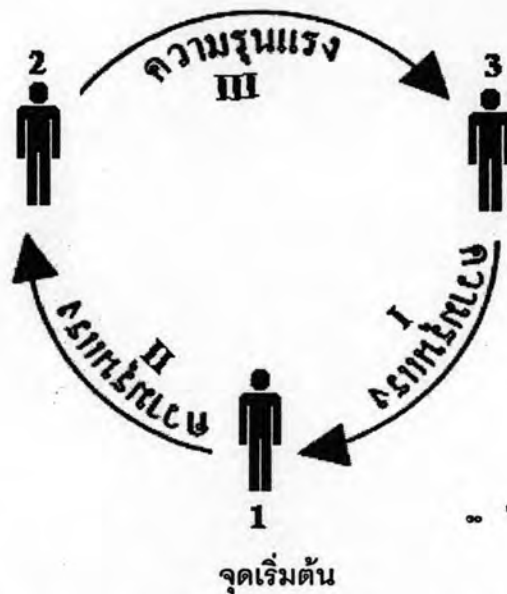
อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า การปล่อยข่าวลือในหมู่บ้านต้นหยงลิมอนั้นเป็นปฏิบัติการเป็นช่วงๆในห้วงเวลาสั้นๆและจบลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้การปล่อยข่าวลือในครั้งแรกมีความแตกต่างจากครั้งที่สองอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ การปล่อยข่าวครั้งแรก กลุ่มขบวนการต้องการสร้างความหวาดกลัวและไม่ต้องการให้ชาวบ้านหันมาให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐในทุกๆด้าน การปล่อยข่าวครั้งที่สองเพื่อเร่งอารมณ์ของชาวบ้านให้รุนแรงยิ่งขึ้นและสืบสน เปิดโอกาสให้มีการกระทำรุนแรงเพื่อแสดงศักยภาพในการเข้าควบคุมพื้นที่หรือหมู่บ้านอย่างเบ็ดเสร็จตามลักษณะของโครงสร้างหมู่บ้านเขา ด้วยการสร้างอำนาจเหนือรัฐเข้าไปซ้อนทับเขตพื้นที่ในความปกครองของรัฐอีกชั้นหนึ่ง

ผลการศึกษาพบว่า การทำงานของกลุ่มขบวนการในหมู่บ้านเขา โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านเขา "อัมเยาะรี" และเปอร์ตุรงจัน หรือตุรงแง ในฐานะเป็นผู้คัดเลือกบุคคลทำหน้าที่ปล่อยข่าวลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆในจุดเกิดเหตุการณ์ประเมินสถานการณ์ รวมทั้งการปล่อยให้ครอบครัวผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ตากใบจากในและนอกพื้นที่เข้ามาช่วยกันปลุกกระตมชาวบ้านให้เกิดยึดซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐ และยุยงให้เชื่อว่ากองกำลังลี้ลับที่กราดยิงร้านน้ำชาคือ เจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้นชาวบ้านจึงควรเอาคืน ด้วยการสังหารทหารสองนาย อย่างไรก็ตามในการกระทำดังกล่าวพบว่ามีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นในหมู่บ้านเพราะชาวบ้านแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่เชื่อว่าเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้องและกลุ่มที่ไม่เชื่อว่าการกระทำดังกล่าวเป็นฝีมือของรัฐ

กล่าวโดยสรุปปัจจัยที่ทำให้ข่าวลือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในทั้งสองกรณีศึกษาอธิบายได้ว่าเมื่อวัตถุประสงค์บางสิ่งอย่างถูกบรรจุเข้าไปในการปฏิบัติการข่าวสารจนทำให้เกิดพฤติกรรมรวมหมู่หรือมีอบแล้ว ทั้งการรุมประชาทัณฑ์ตชด. และการกลุ่มรุมทำร้ายทหารนาวิกโยธิน จะขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ของมันเอง เช่น ในเวลาที่ชาวบ้านกำลังระดมกำลังออกตามจับโจรนินจา เป็นจังหวะเดียวกับที่ตชด. หลงทางหาทางกลับฐานปฏิบัติการไม่ถูกเนื่องจากไม่คุ้นเคยเส้นทาง แล้วเมื่อถูกชาวบ้านไล่ตามก็หลบหนีเข้าไปในสวนยางซึ่งตรงกับข้อมูลที่ชาวบ้านได้รับว่า โจรนินจามีความสามารถพิเศษสามารถกระโดดจากต้นยางต้นหนึ่งไปยังอีกต้นหนึ่งเป็นต้น การกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านพอดี ดังนั้นการรวมตัวกันในรูปแบบพฤติกรรมร่วมหมู่เพื่อแสดงวัตถุประสงค์ของกลุ่มจึงเกิดขึ้น โดยที่ชาวบ้านไม่ได้ใช้เหตุผลใดๆทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการรวมหมู่ของมีอบหรือฝูงชนได้รับการกระตุ้นจากกลุ่มบุคคลภายนอกอีกชั้นหนึ่ง จึงทำให้ฝูงชนที่มีอารมณ์รุนแรงอยู่แล้ว แสดงออกถึง

พฤติกรรมรุนแรงซึ่งทำลายเพื่อตอบสนองสิ่งที่กลุ่มผู้ชนต้องการ หลังจากหาแพะรับบาปหรือสร้าง ความสูญเสียได้แล้ว ผู้ชนก็จะสลายตัวไปอย่างรวดเร็วตามลักษณะของผู้ชนวุ่นวาย

การแสดงการกระตุ้นทางอารมณ์ (Stimulation) เพื่อหวังผลทางด้านจิตวิทยาและเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ตึงเครียดจะมีวงจรมีวงจรย้อนไปย้อนมาดังต่อไปนี้

รูปที่ 30 แผนภูมิวงจรของการกระตุ้นทางอารมณ์ในผู้ชนวุ่นวาย

ก

กรณีศึกษา บ้านบือนังกือเปาะจะเห็นว่า บุคคลที่ 1 ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นเข้ามาปลดปล่อยข่าวลือที่ตลาดว่าจับโจรนิจนใจได้แล้ว จากนั้นข่าวลือจึงแพร่ระบาดไปยังบุคคลที่ 2 ผู้ชนซึ่งประกอบด้วยชาวบ้านในและนอกหมู่บ้าน ต่อมาจึงเกิดพฤติกรรมแพร่ระบาดทางอารมณ์ไปยังกลุ่มเด็ก สตรี และผู้ชนที่เข้าร่วมชุมนุมเป็นบุคคลที่ 3 และจะย้อนกลับมาที่กลุ่มแนวร่วมวัยรุ่นในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านซึ่งเป็นบุคคลที่ 1 ก็จะเริ่มต้นปลุกเร้าอารมณ์ผู้ชนให้เกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐและเริ่มก่อหวอดสร้างความวุ่นวาย เช่น ร้องตะโกนด่าทอ เมื่อการแพร่ระบาดของกลุ่มผู้ชน (บุคคลที่ 3) ได้ทีก็จะมีลูกฮือบุกเผาบ้านผู้ใหญ่บ้าน และสุดท้ายมีการรวมตัวกันประท้วงสองตชด.

ส่วนกรณีศึกษาบ้านตันหยงลิมอ ความรุนแรงจากบุคคลที่ 1 คือบุคคลที่ชาวบ้านเชื่อถือศรัทธาและกลุ่มวัยรุ่นปลดปล่อยข่าวลือว่าทหารจะกราดยิงชาวบ้าน, ทหารนำรถถังบุกเข้ามาใน

หมู่บ้าน และทหารกำลังจะกราดยิงลงมาจากเฮลิคอปเตอร์ ไปยังกลุ่มบุคคลที่ 2 คือ ชาวบ้านที่มารวมตัวกันประท้วงอยู่บริเวณด้านนอกศาลาอเนกประสงค์เพื่อให้เกิดตื่นตระหนก และให้ชาวลือแพร่ระบาดกลับไปยังบุคคลที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มชาวบ้านที่คอยดูแลความปลอดภัยให้สองนาวิกโยธิน และเมื่อบุคคลที่สามเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจจึงวิ่งออกไปดูเหตุการณ์ และเปิดช่องให้บุคคลที่ 1 เข้าไปกลุ่มรวมทำร้ายสองนาวิกโยธิน

การอธิบายปรากฏการณ์ทั้งสองกรณีข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ชาวลือที่ถูกปล่อยออกมาไม่ว่าจะจริงหรือเท็จ เมื่อถูกกระตุ้นทางอารมณ์ให้แพร่ระบาดไปในสังคมในเชิงพฤติกรรมทำลายล้างรุนแรงนั้นมักจะจบลงตามแผนภูมินีเสมอ เนื่องจากระดับความโกรธแค้นซึ่งจะเพิ่มจากหนึ่งเป็นสอง จากสองเป็นสามและกลับมาตั้งต้นที่หนึ่งใหม่ ซึ่งปัญหาทั้งหมดย้อนกลับมาที่สาเหตุของการแพร่ระบาดของชาวลือเป็นหลัก

การปฏิบัติการข่าวสารที่นำมาสู่พฤติกรรมกรรมทำลายล้างรุนแรงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ในขณะนี้ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับพื้นที่ที่มีปัญหาความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ภาษาและศาสนา เช่นนี้ มักพบว่ามีการใช้การปฏิบัติการข่าวสารเข้าไปทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนสองกลุ่ม คือ ไทยพุทธทั้งที่เป็นชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวไทยมุสลิม เพื่อทำให้เกิดความแตกแยกและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกัน โดยผ่านช่องทางชาวลือหรือคำร่ำลือในลักษณะแบบปากต่อปาก การปฏิบัติการข่าวสารนี้ถือเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของสงครามแย่งชิงมวลชน เป็นรูปแบบหนึ่งของการโฆษณาชวนเชื่อที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมตามมา

วัตถุประสงค์บางอย่างซึ่งถูกบรรจุลงในชาวลือ โดยอาศัยวิธีการเผยแพร่กันปากต่อปากกรณีเรื่องโจรนิจนานัน เนื้อหาของข้อมูลที่มีการพูดกันในลักษณะปากต่อปากจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งอย่างรวดเร็วมีนัยสำคัญแฝงอยู่ด้วย ชาวลือดังกล่าวนอกจากจะทำให้ผู้คนหวาดกลัวเกลียดชังและเคียดแค้นแล้ว ยังต้องดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความตึงเครียดและวิตกกังวลทุกซักรือนอีกด้วย สอดคล้องกับ ศิริพันธุ์ ดาวรทวิวงศ์ (2529:43-44) ที่ศึกษาไว้ว่า ชาวลือมีส่วนที่เป็นทั้งเหตุและผลของการแพร่ระบาดทางอารมณ์

นอกจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเชื่อถือคำบอกเล่าของคนในชุมชนเชื่อถือเคารพศรัทธา เช่น ผู้นำศาสนา โต๊ะอิหม่าม อุstadax ผู้นำตามธรรมชาติ แนวร่วมในและนอกหมู่บ้านมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ชาวลือทำงานได้อย่างรวดเร็ว

มีข้อมูลเชิงลึกจากพื้นที่ระบุว่า นอกจากการใช้ข่าวสารในลักษณะของชาวลือเป็นเครื่องมือให้เกิดการแพร่ระบาดทางอารมณ์ในฝูงชนแล้ว การฉีดพ่นสีสเปรย์ตามกำแพง และการ

ใช้สิ่งของต่างๆซึ่งเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ ในพิธีฝังศพ เช่น ผ้าขาว เงิน ข้าวสาร ทวาย ไข่ไก่ ไปแขวนตามสวนยางเพื่อข่มขู่ก็มีส่วนทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกหวาดกลัวและตื่นตระหนก

7.2.3 การชุมนุมประท้วงเป็นการต่อรองของผู้มีอำนาจน้อยกว่า

การชุมนุมประท้วงของชาวบ้านจำนวน 2,000-3,000 คน ที่บ้านปือนังก็ือเปาะต. ตันหยงมัส เพื่อขอให้นำตัวตำรวจตระเวนชายแดนทั้งสองนายออกมาลงโทษ แทนการสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงตามกระบวนการทางกฎหมายและการชุมนุมประท้วงและการจับนายทหารนาวิกโยธินสองนายเป็นตัวประกันของชาวบ้านที่บ้านตันหยงลิมอ เพื่อขอให้เจ้าหน้าที่ติดตามตัวคนร้ายที่กราดยิงร้านน้ำชา นั้น อาจิวเคราะห์ได้ว่าเป็นการต่อรองของผู้มีอำนาจน้อยกว่าหรือผู้ไร้อำนาจ เหตุที่กลุ่มคนจำนวนมากต้องเคลื่อนไหวประท้วงนั้นเป็นเพราะมีความรู้สึกที่ตนเองมีสิทธิต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ หรือไม่ได้รับความยุติธรรมจากการปฏิบัติทางสังคมหรือรัฐ จึงหันไปใช้วิธีการประท้วงเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม มนตรี เจนวิทย์การ (2523 : 8-9) ระบุว่า การประท้วงเป็นเครื่องมือของคนกลุ่มน้อย หรือผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมต่ำต้อย คนกลุ่มดังกล่าวจึงต้องอาศัยเครื่องมือในลักษณะนี้ในลักษณะที่จะมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะไปบีบบังคับ ให้กลุ่มเป้าหมายของการใช้อิทธิพลเพื่อให้รัฐหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองยอมรับ ถือเป็น การต่อรองของผู้มีอำนาจน้อยที่ถูกอำนาจใหญ่กดขี่ และเป็นการกระทำของกลุ่มที่ไร้อำนาจ (relatively powerless groups) ขณะที่ Gamson และ Lipsky (1969 :268-93) ระบุว่า การประท้วงเป็นยุทธวิธีของกลุ่มซึ่งปราศจากอำนาจ หรือกลุ่มที่ค่อนข้างไร้อำนาจ ซึ่งหมายถึงกลุ่มซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นในสังคมแล้วเป็นกลุ่มที่ขาดทรัพยากรทางการเมืองแบบที่สังคมยอมรับ (conventional) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองหรือเพื่อเรียกร้องสิทธิ หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นกลุ่มด้อยอภิสิทธิ์ การประท้วงกระทำขึ้นเพื่อให้เกิดเรื่องราวที่สำคัญขึ้นมา การประท้วงจะเกิดขึ้นถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง

การชุมนุมประท้วงของชาวบ้านในหมู่บ้านซึ่งเป็นกรณีศึกษา ปฏิเสธไม่ได้ว่า ส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้สึกว่าตนเองเป็นกลุ่มคนที่ไร้อำนาจต่อรองกับรัฐ จึงต้องการประท้วงเพื่อเรียกร้องให้รัฐใส่ใจในความทุกข์ยากเดือดร้อน เพราะชาวบ้านเชื่อว่าตนเองตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ ดังนั้นเมื่อมีการรวมกลุ่มคนจำนวนมาก ซึ่งก็หมายถึงการมีพลังอำนาจในการต่อรองจึงทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆตามมา

ภาวะไร้อำนาจหรือด้อยอำนาจของชาวบ้านเกิดขึ้นอย่างไร? เราอาจประมวลสาเหตุได้ดังนี้

(1) ชาวบ้านมีต้นทุนเดิมสะสมอยู่แล้วว่า โจรนินจาคือเจ้าหน้าที่รัฐ จากเหตุการณ์ทหารพรานบุกขึ้นบ้านชาวบ้านยามวิกาล และเมื่อชาวบ้านจับโจรได้ ตำรวจกลับปล่อยตัวมา จึงทำให้ชาวบ้านฝังใจว่าโจรนินจาคือพวกเดียวกับตำรวจ

(2) ผู้คนที่เข้าร่วมประท้วงมีอารมณ์และความรู้สึกร่วมกันว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ไม่ได้ให้ความสนใจกับการออกอาละวาดของโจรนินจา เมื่อมีชาวบ้านเข้าแจ้งความ ก็ไม่ได้มีการสอบสวนดำเนินคดี จึงทำให้รู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งหมายถึงการไร้อำนาจในการต่อรอง

(3) ในช่วงที่เกิดข่าวลือเรื่องโจรนินจาในพื้นที่ต่าง ๆ หน่วยงานรัฐไม่ได้ให้ความสนใจเข้าไปสร้างความเข้าใจและชี้แจงข้อเท็จจริงกับชาวบ้านทั้งยังนิ่งเฉยต่อสถานการณ์ความคลุมเครือที่เกิดขึ้น

(4) ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนชุมชนมุสลิมที่มักจะไม่ได้ออกไปติดต่อกับสังคมภายนอก มีการศึกษาน้อย โดยเฉพาะพวกกลุ่มผู้หญิงและเด็กจึงทำให้อุกซกุงและเชือดือข่าวลือได้ง่าย

(5) ความไร้อำนาจของชาวไทยมุสลิมที่ไม่สามารถทำให้เจ้าหน้าที่เชื่อเรื่องโจรนินจา ทำให้ผู้คนมีความเก็บกด ไร้อารมณ์เสีย ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ประท้วงและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเจรจาจึงต้องการแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ด้วยการไม่รับฟัง

ทั้งนี้จากการวิเคราะห์และศึกษาของ Binstock และ Ely (1971:20 อ้างถึงใน วีระศักดิ์ เครือเนตร,2541:9) อธิบายว่า ความยากจนสามารถทำให้มนุษย์ตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ เมื่อเกิดความพยายามที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับองค์กร หรือสถาบันอื่นใดที่มีความซับซ้อนไม่ว่าการเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น จะเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเพื่อให้ได้รับการตอบสนองของความ ต้องการตลอดจนแม้แต่เพื่อพยายามที่จะต่อสู้เพื่อปกป้องป้องกันตนเองก็ตาม เกี่ยวกับเรื่องนี้ ลิปสกี (Lipsky,1972:158-181) อธิบายว่า เมื่อใดก็ตามที่กลุ่มประชาชนดังกล่าวประสบกับความทุกข์ยาก ความเจ็บปวด เกิดปัญหาที่ประชาชนไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง ทางออกที่ดีกว่าหรือเครื่องมือที่ดีที่ทำให้กลุ่มจะได้รับความสำคัญก็คือ การมารวมตัวกันเพื่อเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือประท้วง Broom และ Selznik (อ้างถึงใน วีระศักดิ์ เครือเนตร,2541:10) ให้ความเห็นว่า เมื่อมีการรวมตัวกันก็จะเกิดภาวะแพร่ระบาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นภาวะที่จิตใจอุกซกุงได้โดยง่าย เนื่องจากความตึงเครียดทางอารมณ์ที่มีอยู่ในภาวะจิตใจอุกซกุงกระตุ้นได้ง่าย โดยรูปแบบจะมี

ลักษณะการติดต่อตอบสนองเป็นวงกลมตาข่ายโยงใยซึ่งกันและกัน และมักจะเกิดในหมู่ผู้ที่มีประสบการณ์เช่นเดียวกัน ดังนั้นการแพร่ระบาดของอารมณ์จะทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางจิตใจได้ มีส่วนช่วยขวัญโดยการสร้างภาวะจิตใจทั่วไปในหมู่มวลสมาชิกให้พร้อมที่จะเสียสละเผชิญภัยร่วมกันหรืออุทิศตนต่ออุดมการณ์ ทุกคนจะรู้สึกว่าเป็นพรรคพวกเดียวกัน รักใคร่และเห็นอกเห็นใจซึ่งเป็นภาวะที่ทำให้บุคคลอาจจะแสดงความกล้าหาญและแสดงความพยายามอย่างถึงขีดสุด

(6) ปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องและไม่ควรมองข้ามกรณีโจรนิรจาที่บ้านบือนังก็ือเปาะคือ ช่วงที่รัฐบาลมีนโยบายประกาศสงครามยาเสพติดในปี 2546 นั้น เป็นช่วงเวลาเดียวกับกลุ่มที่มีแนวคิดในการแบ่งแยกดินแดนได้มีการชักจูงและนำเยาวชนไปฝึกอาวุธตามพื้นที่ต่างๆ ดังนั้นจึงพยายามสร้างกระแสข่าวลือกลบเพื่อให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและชาวบ้าน เนื่องจากมีช่องว่างของความห่างเหินเกิดขึ้นอยู่แล้ว กลุ่มแนวคิดแบ่งแยกดินแดนได้ใช้อำนาจในการควบคุมพื้นที่โดยมีฝูงชนที่ถูกปลุกระดมสนับสนุน เพื่อเลือกเป้าหมายใกล้ตัวหรือเป้าหมายใดก็ได้เพื่อรองรับอารมณ์ที่อาจจะไม่ใช่เป้าหมายที่แท้จริง สุภาวงศ์ จันทวานิช (2547:120) เรียกวิธีการนี้ว่า การให้เกิด"แพะรับบาป"กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐถูกนำมาเป็นเป้าหมายรองรับอารมณ์และความเข้าใจผิดของชาวบ้านเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจไปจากการดำเนินการของขบวนการแบ่งแยกดินแดน

มีผู้ตั้งสมมติฐานว่า ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเหตุ"กบฏดุขงญอ"ที่เคยเกิดขึ้นในหมู่บ้านดุขงยอ ต.จะแนะ อ.ระแงะ จ.นราธิวาส ในวันที่ 25 เมษายน พ.ศ.2491 ซึ่ง สุรินทร์ พิศสุวรรณ (อ้างในชัยวัฒน์ สถาอานันท์ 2545:80) ระบุว่า กรณีดุขงญอเป็นสัญลักษณ์ของจิตใจต่อต้านทำลายอำนาจรัฐและเป็นแรงบันดาลใจขบวนการสุเอกราช ของชาวมลายูมุสลิมทางภาคใต้ของไทยตลอดมา และเมื่อผนวกเข้ากับมีการต่อต้านอำนาจรัฐในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้การนำของหะยีสุหลง อับดุลกาเดร์จนกระทั่งถูกจับกุมดำเนินคดีในความผิดฐานกบฏในราชอาณาจักร โดยมีการลงโทษจำคุกนานถึง 4 ปี 8 เดือน และถูกปล่อยตัวออกมาในปี พ.ศ.2495 ก่อนจะถูกคุมขังตัวไปเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ.2497 ประวัติศาสตร์ของทั้งสองเหตุการณ์มักจะถูกเชื่อมโยงแทบทุกครั้งจากนักวิชาการไทยและชาวไทยมุสลิมในและนอกพื้นที่ว่าเป็นประเด็นที่ปลุกให้ชาวไทยมุสลิมลุกขึ้นมาทำลายอำนาจรัฐไทย โดยการทำให้ผู้คนเกิดความทรงจำหมู่ (collective memory) และมีการถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นหลังหรืออีกนัยหนึ่งเพื่อสร้างความทรงจำร่วม (collective public) ควบคู่กับจุดเริ่มต้นของแนวความคิดต่อต้านอำนาจรัฐในรูปแบบของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนและมีความรู้สึกเกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐฝังใจ ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า

การรับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชาวบ้านน้อย โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีวัยระหว่าง 25-45 ปี ไม่เคยทราบเรื่องราวดังกล่าวมาก่อน จากการสอบถามผู้ที่มีวัยระหว่าง 60 ปีขึ้นไปก็ระบุว่าในยุคนั้นพวกเขายังเด็กมาก ส่วนผู้ที่พอจะรับทราบเหตุการณ์อยู่บ้างมีผู้เฒ่าเพียง 2-3 เท่านั้น ปัญหาการคมนาคมและการเดินทางติดต่อไปมาหาสู่ระหว่างหมู่บ้านต่างๆต้องใช้เวลาในการเดินเท้าเป็นวันๆ ดังนั้นการรับทราบข้อมูลข่าวสารจึงไม่ค่อยเกิดขึ้นเร็วมากนัก

สำหรับการรับรู้ประวัติศาสตร์ในกลุ่มวัยรุ่นแทบไม่ต้องกล่าวถึง พวกเขาไม่เคยได้ยินแม้แต่ชื่อของหะยีสุหลง อับดุลกาเดร์ว่าเป็นใครและมีความสำคัญอย่างไร เช่นเดียวกับเหตุการณ์ดุชงญอ คนในพื้นที่ทราบดีว่า หมู่บ้านดุชงญอ ตั้งอยู่ที่ไหน เขตตำบลพื้นที่ใด แต่ไม่เคยเดินทางเข้าไปหมู่บ้านดังกล่าว หากไม่มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ที่นั่นด้วยแล้ว การรับรู้เรื่องราวก็ไม่ต่างจากคนภายนอกมากนัก กระนั้นเมื่อเยาวชนบางคนยอมรับว่า พวกเขาได้รับทราบประวัติศาสตร์ความเป็นรัฐปัตตานีในช่วงที่มีอุสตาซต่างถิ่นเดินทางเข้ามาสอนศาสนาในมัสยิด มีการพูดถึงการทวงคืนรัฐปัตตานีจากประเทศไทยและการใช้อำนาจการปกครองอย่างไม่เป็นธรรมของชาวสยาม แต่ก็ไม่มีใครให้ความสนใจมากนัก มีเพียงคนไม่กี่คนที่เคร่งครัดศาสนาและเข้าไปเรียนพร้อมทั้งออกดาวะห์กับอุสตาซไปยังพื้นที่อื่น

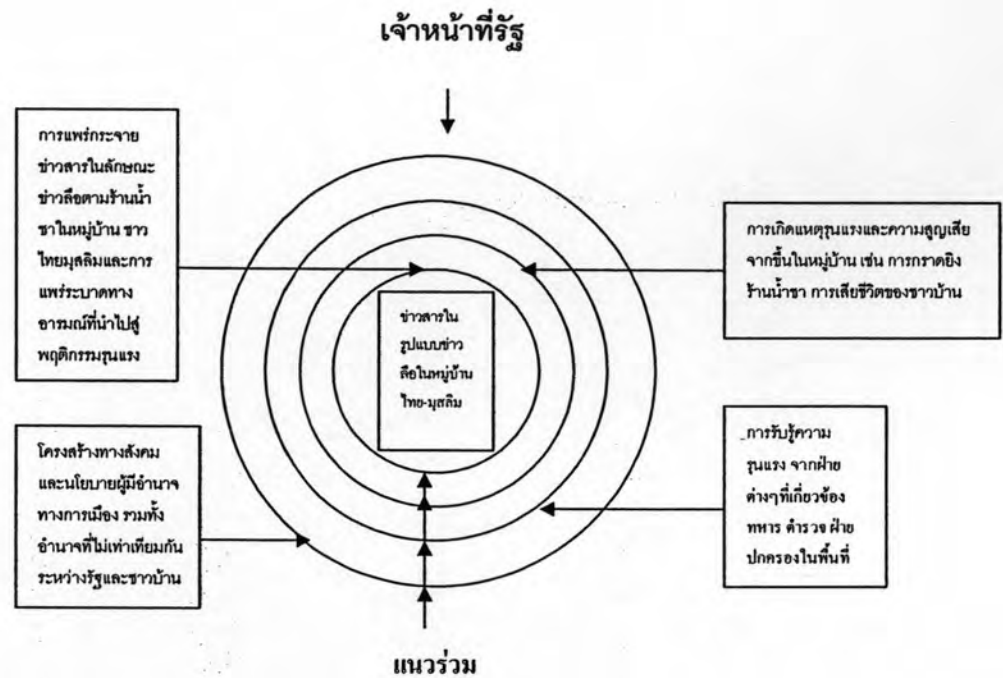
ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ขณะนี้ ไม่ได้เกิดจากการปลุกฝังทางด้านประวัติศาสตร์มาก่อน หากเป็นฝีมือของกลุ่มชนวนการที่พยายามปลุกสำนึกเยาวชน โดยการใช้ประวัติศาสตร์ในช่วงปัจจุบันจากเหตุการณ์กรือเซะและตากใบกับความเชื่อทางศาสนามาเป็นเครื่องมือที่ทำให้รู้สึกถึงความอยุติธรรมจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะที่หมู่บ้านตันหยงลิมอ ส่วนกรณีศึกษาที่หมู่บ้านบือนังถือเปาะพบว่า มีความเป็นไปได้สูงมากที่เกิดจาก"การจัดการ"ของกลุ่มชนวนการในพื้นที่ มีการชักจูงโน้มน้าวกลุ่มแนวร่วมซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กวัยรุ่นตามหมู่บ้านต่างๆไปฝึกอาวุธและปลุกฝังแนวคิดชาตินิยมความเป็นรัฐปัตตานี และมีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนรัฐปัตตานีขึ้นมาในนามของ"กลุ่มปัตตานีเมอเดก้า"

ภาวะไร้อำนาจหรือด้อยอำนาจที่เกิดจากประวัติศาสตร์ในยุคปัจจุบันเกิดจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐไทย แม้รัฐจะได้พยายามแต่งตั้งของชาวไทยมุสลิมส่วนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วก็ตาม

ในส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นชาวไทยมุสลิม ไม่ว่าจะป็นปลัดอำเภอ นายอำเภอ ปลัดจังหวัดที่ได้รับมอบหมายให้เข้ามาดูแลพื้นที่รับผิดชอบในฐานะเป็นตัวแทนชาวไทยมุสลิม ก็มีระบบคิดแตกต่างจากชาวบ้านในพื้นที่ มักจะมองชาวบ้านว่าเป็นพวกที่ไร้การศึกษาและมีความเชื่อมงายไม่รู้จักแยกแยะกลั่นกรองข้อมูลที่ได้รับ แม้ข้าราชการชาวไทยมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่จะดู

เสมือนหนึ่งตัวแทนที่ชาวบ้านให้ความไว้วางใจ ในความเป็นจริงคนเหล่านี้ไม่ต่างจาก "คนนอก" ที่เข้าไม่ถึงและไม่สามารถทำให้ชาวบ้านไว้วางใจได้ นอกจากนี้ระบบการศึกษาของไทยที่ทำให้ข้าราชการไทยมุสลิมจำนวนหนึ่งที่มีฐานะและได้รับการศึกษาตามแบบฉบับของไทย มีระบบความคิด ทักษะ และการมองความเปลี่ยนแปลงของชาวมุสลิมในพื้นที่ของข้าราชการไทยมุสลิมไม่ต่างจากเจ้าหน้าที่รัฐไทยทั่วไป กล่าวคือ มองว่าระบบการเรียนการสอนตามโรงเรียนปะเอนาะ และโรงเรียนตาดีกา ไม่ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านก้าวไปสู่โลกกว้างอย่างที่ควรจะเป็น ยังมีความเชื่อหลงงมงายในบางเรื่อง จึงทำให้ถูกชักจูง โน้มน้าวให้คล้อยตามคนอื่นได้ง่าย ในขณะที่คนมุสลิมในพื้นที่เองก็มีความรู้สึกต่อข้าราชการชาวไทยมุสลิมว่า ไม่ใช่มุสลิมอย่างแท้จริง มีความรู้สึกที่ไม่ใช่พวกพ้อง ไม่ใช่ชาติพันธุ์เดียวกันทั้งๆที่สามารถพูดภาษามลายูสื่อสารกันได้ก็ตาม เนื่องจากการปฏิบัติตัวของเจ้าหน้าที่เอง ในเชิงสังคมนั้นมีความเป็นไปได้สูงที่ข้าราชการชาวไทยมุสลิมมักจะมองว่า ชาวบ้านในพื้นที่เป็นประชาชนชั้นสอง เพราะว่าส่วนใหญ่พูดไทยไม่ได้ อีกทั้งการปฏิบัติตัวตามหลักศาสนาที่ต่างจากข้าราชการไทยมุสลิมซึ่งมีความเป็นสากลมากกว่า

ดังนั้นความห่างเหินระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นชาวไทยมุสลิม ไม่ได้เป็นเพียงความห่างเหินจากพื้นที่เพราะว่าพวกเขาทิ้งพื้นที่ไว้นานเกินไป หรือมีลักษณะการทำงานที่ไม่ชอบเข้าไปคลุกคลีกับชาวบ้านอย่างเดียว ทว่าความสัมพันธ์ ระบบคิด รวมทั้งการปฏิบัติ การแสดงออกด้วยคำพูดกิริยา วาจาของข้าราชการชาวไทยมุสลิม ก็มีสำนวนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ต่างฝ่ายต่างมีความรู้สึกเล็กๆว่า เป็น "คนนอก" ด้วยกันทั้งคู่ อธิบายง่ายๆคือ ชาวบ้านก็มีความรู้สึกเหมือนตัวเองเป็น "คนนอก" ที่ถูกผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกัน ชาติพันธุ์เดียวกันมองด้วยสายตาหวาดระแวง ดูถูก ไม่ไว้วางใจ และมีช่องว่างของความห่างเหินเกิดขึ้นตลอดเวลา ส่วนข้าราชการไทยมุสลิมในฐานะที่เป็นตัวแทนรัฐไทย ความที่ตนเองไม่ค่อยได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้าน และมักจะเข้าไปเกี่ยวข้องในกรณีที่เกิดเหตุการณ์รุนแรง เมื่อต้องติดตามเจ้านายไปตรวจพื้นที่เท่านั้น จึงรู้สึกเหมือนตัวเองมีความเหนือกว่าชาวบ้าน มีความเป็น "นาย" และอยู่ในสถานะที่สูงกว่า จึงไม่ได้เป็นคนใน แต่เป็น "คนนอก" เพราะฉะนั้น โอกาสการเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดและความมีอารมณ์ร่วมและความรู้สึกวิตกกังวลหรือกับสิ่งที่เกิดกับชาวบ้านจึงขาดหายไปเหมือนเจ้าหน้าที่รัฐไทยโดยทั่วไป กล่าวคือ ชาวบ้านรู้สึกว่าคนกลุ่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจรัฐ ชาวบ้านมองเหตุการณ์รุนแรงโดยเฉพาะกรณีกรือเซะและตากใบว่าเป็นเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นความไม่ยุติและความ "มีอำนาจเหนือกว่า" ของรัฐไทยมากกว่าเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เช่น กบฏดุซงญอ หรือหะยีสุหลง อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันนี้เป็นตัวผลักดันให้ชาวบ้านเลือกวิธีประท้วงเป็นวิธีต่อรอง ในฐานะผู้มีอำนาจน้อยกว่าดังรายละเอียดในรูปที่ 31)

รูปที่31. แผนภูมิความซับซ้อนของปรากฏการณ์ข่าวสื่อในหมู่บ้านชาวไทยมุสลิมที่มี ปัจจัยภายนอกจากโครงสร้างอำนาจรัฐที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างรัฐกับชาวบ้าน

ไ

โครงสร้างอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างรัฐและชาวบ้านนี้อาจวิเคราะห์ได้ว่าเป็น ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ ดังที่ ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ ((2545:100) อธิบายว่า เป็นปัญหาความ รุนแรงเชิงสัญลักษณ์ (symbolic violence) ซึ่งหมายถึง กรณีที่การครอบงำถูกซ่อนอยู่ภายใต้ ความสัมพันธ์อันรื่นรมย์ดังต้องมนต์ (enchanted relationship) ในสังคมที่การครอบงำเป็นไป ระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือการครอบงำผ่านการตัดสินใจเชิงวัฒนธรรม (cultural arbitrary) เช่น ในสังคมที่มีความซับซ้อนของปัญหา

ในกรณีของงานวิจัยชิ้นนี้ ความรุนแรงดังกล่าวดำรงอยู่โดยที่ไม่ได้มีการซ่อนการ ครอบงำไว้ภายใต้ความสัมพันธ์อันรื่นรมย์ใดๆ

7.3 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ การศึกษาเรื่องกระบวนการแพร่กระจายข่าวลือและแบบแผนการเกิดฝูงชนวุ่นวายในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้านต้นหยงลิมอ อ.ระแงะ เป็นเวลาประมาณ 4 เดือน ส่วนที่บ้านบือนังก็อเปาะนั้นผู้วิจัยเลือกพักที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งในเขต ต.มะรือโบออก อ.เจาะไอร้อง และใช้วิธีเดินทางไปกลับในแต่ละวันด้วยรถจักรยานยนต์ เนื่องจากเขตพื้นที่รอบๆนอกหมู่บ้านยังกล่าว เช่น ต.เฉลิม ต.บาโงสะโต ยังมีปัญหาความรุนแรงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีความหวาดระแวงและกลัวที่ให้อข้อมูลทั้งที่เหตุการณ์เรื่องโจรนิจาเกิดขึ้นมานานกว่า 4 ปีแล้วก็ตาม การพบปะเพื่อศึกษารายละเอียดข้อมูลเชิงลึกไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ บางครั้งผู้วิจัยต้องนัดผู้ให้อข้อมูลออกนอกพื้นที่ และต้องติดต่อคนนอกพื้นที่ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ในการพูดคุยครั้งแรกมักจะไม่ได้อข้อมูลตามที่ต้องการ ต่อเมื่อมีการเข้าไปในพื้นที่บ่อยครั้ง หัดพูดภาษาท้องถิ่นเพื่อฟังประโยคยาวที่สื่อสารกันได้ ข้อมูลจึงเริ่มทะลักเข้ามา ในการศึกษาวิจัยในหมู่บ้านท่ามกลางสถานการณ์ผิดปกติ ผู้วิจัยต้องใช้ความพยายามยิ่งทุกวิถีทางในการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก และสังเกตการณ์เคลื่อนไหวของคนในหมู่บ้านด้วยอาการปกติ โดยการใช้ชีวิตเหมือน "คนใน" ทั่วๆไปในสายตาของคนในชุมชน และผู้วิจัยจะรู้สึกได้ถึงอย่างตัวเองก็คือ "คนนอก" ตามหลักวิธีการทางมนุษยวิทยา ข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดในรายงานวิจัยฉบับนี้มาจาก "คนใน" ทั้งสิ้นเป็นความคิด ความเจ็บปวด ความทุกข์ร้อนที่ถูกระบายออกมาทางคำบอกเล่าและนำมาถ่ายทอดเป็นตัวหนังสือออกมา ข้อมูลจากคนในและคนในที่เข้าไปมีส่วนรู้เห็นต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการถอดรหัสในเรื่องการสร้างและการแพร่กระจายของข่าวลือ รวมทั้งองค์ประกอบในการที่ทำให้ข่าวลือทำงานอย่างมีประสิทธิภาพจากกลุ่มที่เคลื่อนไหวในพื้นที่นั้น กล่าวได้ว่า ทางด้านความมั่นคงแม้จะไม่ได้เป็นเรื่องใหม่ แต่ในแง่มุมทางวิชาการแล้ว เรื่องดังกล่าวยังไม่เคยมีการศึกษาอย่างเป็นระบบมาก่อน โดยเฉพาะขั้นตอนและวิธีการใช้ข่าวลือทำลายฝ่ายตรงข้ามโดยกลุ่มขบวนการ ซึ่งปัจจุบันเหตุการณ์ในลักษณะนี้ยังเกิดขึ้นอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้นการเรียนรู้ข้อมูลจากอีกฝ่ายหนึ่งอาจสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้บ้าง

นอกจากนี้ผลการวิจัยและข้อค้นพบที่ได้จากทั้ง 2 กรณีศึกษา กล่าวคือ การเกิดข่าวลือในลักษณะของข่าวลือที่บ้านบือนังก็อเปาะพบว่า เป็นข่าวลือที่ค่อยๆมีการก่อตัวอย่างช้าๆเพื่อสังสมความโกรธแค้นไม่พอใจโจรนิจา จากนั้นจึงมีพฤติกรรมที่รุนแรงของฝูงชนเกิดขึ้นตามมา ขณะที่ข่าวลือที่หมู่บ้านต้นหยงลิมอจะเป็นข่าวลือที่ปรากฏในระยะเวลาดังนั้นๆ ไม่จำเป็นต้องอาศัยเวลาในการบ่มฟัก แต่เป็นลักษณะของข่าวลือที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของฝูงชน ณ

ช่วงเวลานั้นๆ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว น่าจะเป็นประโยชน์ในต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถนำไปใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาดังกล่าวในอนาคตได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ การเข้าไปอยู่ในชุมชนไทยมุสลิม ไม่ว่าจะเข้าไปในฐานะใดก็ตาม นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ นักข่าว ทหาร ตำรวจ ฯลฯ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างด้วยความเคารพ เข้าใจและให้เกียรติ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและชาวไทยมุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบัน จนกลายเป็นช่องว่างที่ยากจะประสาน ไม่เพียงเปิดโอกาสให้ฝ่ายตรงข้ามเข้ามาแย้งชิงมวชนออกไปเป็นของเขาทั้งหมด และการละเลยใส่ใจความรู้สึก การเลือกปฏิบัติ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ความหวาดระแวง ความไม่เชื่อมั่น และความไม่ศรัทธาต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐกลายเป็นตัวบั่นทอนทำให้การขยายเซลล์ของฝ่ายตรงข้ามมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้กล่าวได้ว่า เป็นสงครามแย่งชิงมวชนระหว่างรัฐและชาวบ้านโดยใช้รูปแบบและวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่แต่ละฝ่ายต้องการ ดังนั้นการทำงานของทุกภาคส่วนจึงควรเดินหน้าไปพร้อมๆกัน เพราะการแย่งประชาชนให้กับมาเป็นฝ่ายรัฐนั้นไม่ใช่เรื่องยากเพียงต้องอาศัยเวลาและใจของผู้ที่อาสาเข้าไปทำงานในพื้นที่เป็นหลักเพื่อหาทางเข้าไปคลุกวงในตามหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลพบว่าฝ่ายตรงข้ามใช้บุคคลที่ชาวบ้านเชื่อถือศรัทธาที่มีความรู้ทางด้านจิตวิทยาสังคมวิทยาเข้าไปแทรกซึมตามสถานที่ต่างๆ ฝ่ายรัฐก็ควรนำวิธีการดังกล่าวมาใช้โดยผนวกแนวทางการทำงานตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาแทรกซึมเข้าไปเชื่อว่าน่าจะแก้ปัญหาก็ได้ แม้ว่าต้องใช้เวลาพอสมควรในการจัดหาบุคคลกา แต่ปัญหาปัจจุบันที่พบคือ เจ้าหน้าที่เข้าไปในพื้นที่ได้ก็จริง แต่ยังไม่ถึงใจของชาวบ้าน ไม่สามารถซื้อใจคนได้ เพราะจริงๆ แล้วใจคนไม่สามารถซื้อได้ด้วยเงิน สิ่งของที่รัฐทุ่มเทลงไป หากเป็นการทำงานด้วยใจในลักษณะที่เราใจเขามาใส่ใจเรา เนื่องจากการดำรงชีวิตของชาวไทยมุสลิมในเวลานี้อยู่ในสภาพที่โดดเดี่ยว ถูกบีบทั้งสองทางทั้งจากรัฐและกลุ่มขบวนการ ถ้ารัฐสามารถปิดช่องว่างส่วนนี้ได้เชื่อว่าจะทำให้สถานการณ์ดีขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ปัญหาการแพร่กระจายข่าวลือทั้งกรณีโจรนินจาและการปลอ่ยข่าวทหารเตรียมใช้กำลังกวาดล้างกลุ่มมือบที่เข้าร่วมชุมนุมที่ตันทองลิ้มอกิติ เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะมีความเห็นผิดปกติใดที่เกิดขึ้น แม้หมู่บ้านนั้นๆจะเป็นแค่หมู่บ้าน ชุมชนเล็กๆ ไม่ได้มีความสำคัญตามสายตาของเจ้าหน้าที่ แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจอย่าปลอ่ยให้ชาวบ้านมีความรู้สึกโดดเดี่ยว พึ่งพาใครไม่ได้แม้แต่ผู้มีหน้าที่ในการดูแลทุกข์สุขประชาชนโดยตรง หากประชากรในชุมชนใดมีปัญหาหรือขอความช่วยเหลือกรณีที่ถูก

กระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐต้องรีบเจรจาทำความเข้าใจทันที ไม่เช่นนั้นจะเป็นการเปิดช่องให้ฝ่ายตรงข้ามบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มพวกพ้องของตนเองทันที เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่าความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันซักจงได้ง่ายกว่าเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นแค่คนนอก

ส่วนการแก้ปัญหาการชุมนุมของฝูงชนวุ่นวายถือได้ว่าเป็นปลายเหตุในการแก้ปัญหา เนื่องจากต้นตอของปัญหาหลักคือ การใช้ข่าวลือเป็นช่องทางให้ผู้คนเกิดความรู้สึกนึกคิดคล้อยตามไปในทิศทางเดียวกัน ก่อนที่จะมีการก่อหวอดรวมตัวและมีการปลุกเร้าอารมณ์ความเกลียดชังด้วยการกระตุ้นจากฝ่ายปลุกระดมและฝ่ายก่อวุ่น อย่างไรก็ตาม สำหรับการแก้ปัญหาข่าวลือในพื้นที่วิธีการหนึ่งที่ได้ผล นอกจากการส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปชี้แจงแล้ว รัฐจะต้องเร่งสร้างมวลชนของตนเองโดยใช้คนในหมู่บ้านซ่อนการทำงานของโครงสร้างเงาเข้าไป แต่วิธีการนี้จะต้องใช้ความระมัดระวังเรื่องความปลอดภัยของมวลชนของตนเองได้ มีการวิเคราะห์หลักการทำงานของผู้นำที่นี้เพื่อป้องกันฝ่ายตรงข้ามพร้อมๆกับเปิดยุทธการด้านข่าวกรองทันทีที่มีใบปลิวข่มขู่ชาวบ้าน โดยไม่ต้องทำแบบเปิดเผย เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีความอ่อนไหวเปราะบางเป็นพิเศษ และเป็น การต่อสู้กับเงาที่ไม่เห็นตัวตน ดังนั้นรูปแบบการปล่อยข่าวด้านข่าวลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จึงต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย เช่น อาจใช้วิธีปล่อยใบปลิวตอบโต้เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามเข้าใจผิดว่า เป็นฝีมือของชาวไทยมุสลิมในหมู่บ้าน หรือตำบลนั้นๆ แสดงความไม่พอใจการกระทำของแนวร่วมอย่างไม่เป็นทางการเป็น โดยไม่จำเป็นต้องทำแบบเปิดเผยเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีความอ่อนไหวเปราะบางเป็นพิเศษ และเป็นการต่อสู้กับเงาที่ไม่เห็นตัวตน ดังนั้นรูปแบบการปล่อยข่าวด้านข่าวลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จึงต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย โดยให้หน่วยงานระดับปฏิบัติในพื้นที่มีอำนาจตัดสินใจทำได้ทันทีในกรณีตรวจสอบความผิดปกติ เช่น การทำสงครามจิตวิทยา การยุยงปลุกปั่น การโฆษณาชวนเชื่อ หรือการปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความพร้อม ความสามารถในการดูแลทรัพย์สินและความปลอดภัยให้กับประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

นอกจากนี้การทำงานในพื้นที่นอกจากใช้กำลังตำรวจทหารซึ่งถือเป็นหน่วยงานหลักในการรับมือข้อพิพาทพื้นที่แล้ว ยังมีความจำเป็นต้องสร้างบุคคลกรพลเรือน หรือตัวแทนขององค์กรที่มีความเป็นกลางจริงๆ ให้เข้าไปคลุกคลีและทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน เพื่อไม่ปล่อยให้ เกิดช่องว่าง และความห่างเหิน เช่นกลุ่มบัณฑิตอาสาทั้งชายและหญิง กลุ่มภาคประชาชน

เนื่องจากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ชาวบ้านจะมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจบุคคลที่ไม่ใช่ตัวแทน
เจ้าหน้าที่รัฐมากกว่า